

Kruiend ijs in de rivier de Lek, bij Jaarsveld

Als de Lek dichtvroor, werd de scheepvaart, en de doorstroming van het rivierwater belemmerd. Vanuit het oosten, bleef het Rijnwater echter gestaag toestromen. Het waterpeil van de Rijn waar die ons land binnenkomt, kan stijgen tot 15 m boven N.A.P.

Ook in de winter zocht het rivierwater zich een weg stroomafwaarts, ondanks ijsschotsen in de Lek. De aangroei van het ijs hing af van de vrieskou, t.w. de tijd dat het streng vroom, en de diepte van de temperatuurdaling. Het bewegen van ijsschotsen noemt men kruien, dus kruiend ijs.

De doorstroming van het kruiend ijs, kon belemmerd geraken door een lokale ophoping, in een zogenaamde ijssdam. Soms loste deze vanzelf op. Maar het gebeurde later in de tijd ook dat men ijsbrekers inzette om de ijssdam open te breken.

Wat kon gebeuren was, dat de ophoping van ijs een omvang kon aannemen, dat deze het dijklichaam beschadigde, en een dijkdoorbraak teweeg bracht. Het afdammen met zandzakken zou dan zeer moeilijk geweest zijn.

Citaten hieronder zijn verkregen uit kranten en tijdschriften in het digitale archief van Delpher.

1758 – *Amsterdamse courant 2 Februari*

Jaarsveld den 31 Januari. Gistermorgen ten half 8 uren was het water in de rivier de Leck tot op 30 duimen boven het klokkeslag gevallen; doch deeze morgen was het wederom 32 duimen gereezen.

1771 – *Oprechte Haarlemsche courant 22 January*

Delpher

Jaarsveld den 18 January. Des middags 3 uren. Gisteren middag om drie uren hadt het Ys 't Water in de Rivier de Lecq te Willige Langerak opgestuwt tot 92 duim aan de Paal van het Klokkeslag, en ging aldaar zitten. Vervolgens stuwde het Ys opwaards het Water op tot 68 duim aan de Klokkeslag alhier, alwaar deezen morgen ten zes uren mede is gaan zitten. Deze zakking van 24 duim, en vermindering van Water, redt ons wel voor het tegenwoordige van het gevreesde Gevaar; Doch bij Dooiweer blijven nieuwe Inundatien zeer te vreezen, alzo het nooit gehoord is, dat het Ys op zo eene hoogte is gaan zitten.

1781 - *Requeste van de schout van Jaarsveld, mitsgaders buurmeesteren van de polders Vogelsang en Wiel . . .*

Dat het Ys, het welke nog meer dan tien duimen dik op den 30 January jongstleeden, door het snel afkomende en hoog opgestuwde Opperwater in de Riviere de Lek, met zodanige vehementie is los gedrongen, dat die door denzelve Boven- of , Voormolen, hoezeer ook door de Ysbrekers gefecureert, is omvergekruijd en geheel stukgeraakt waardoor mitsdien die ongelukkige poldertjes Vogelsang en Wiel onder Jaarsveld t'eenemaal zijn estitueert omme haar bezwaar Hemels- en Kwelwater te kunnen uitmaalen en exonereeren.

1800 – *Haagsche courant 25 January*

Delpher

Utrecht 22 jan. De berichten van de Vaart, heden ontvangen, behelzen, dat de Rivier de Leck, gisteren nacht losgeraakt is; dat er tusschen het Klaphek en Jaarsveld zich eenen grooten Ysdam gezet heeft, waar door het Water in den tyd van 24 uren, 47 Duimen gewassen is: by het afgaan dezer, stond het Water 51 Duimen boven Klokkeslag.

1819 - *Rotterdamse courant 12 December*

Volgens berigten van Vianen stond het water in de rivier de Lek aldaar, gister morgen, 11 voet 1 duim, aan het Noodpeil teekende hetzelfde 112 duim onder nul; gewassen sedert den 9 dezer 40 duim. De rivier is vol drijf-ijs. Heden, den 12 December, ontvangt men de tijding, dat de Lek te Jaarsveld zich heeft vastgezet, en dat het water thans 11 voet 8 duim staat.

Herman de Man – “Het Wassende Water”.

wassend = toenemend in waterpeil

kruiend = voortgeduwd

1829 – *Utrechtsche courant 27 february*

Heden morgen stond het water in de rivier de Lek 3 voet 081/2 duim onder nul, zijnde in de laatste 24 uren gewassen 2 voet 06 ½ duim, doch heeft van heden morgen van 4 tot 7 ure stilgestaan; het ijs is gisteren een paar uren in beweging geweest, doch kan, niet doorgaan, waardoor het water dan ook zoo gewassen is. Indien die dam weg ging zoude het te Vreeswijk schielijk opruimen, om dat er gisteren middag te 4 ure een verval was tusschen Jaarsveld en Vreeswijk van 9 voet. Alles is in goede staat.

1838 – *Utrechtse courant – 9 maart*

Uit Vreeswijk schrijft men van den 7. Maart: Gisteren morgen omstreeks 10 ure is het ijs alhier losgegaan, hetzelfde is zonder ongelukken doorgedreven, in weerwil dat tusschen hier en Jaarsveld aan de Horde het ijs niet heeft willen ruimen, zoodat water en ijs een uitweg heeft moeten zoeken over de waarden heen; dezen morgen echter om half zes ure is het ijs aan de Horde opgeruimd, zoodat wij nu, ingevolge de tijding van Amerongen tot aan het einde der Lek geen ijs meer hebben; te Amerongen echter moet het ijs zeer vast zitten en wel door opstopping of soort van ijssdam. Heden morgen te 10 ure stond het water 2 El.

1841 - *De avondbode 23 Januari*

Ook te Jaarsveld was het ijs des morgens van den 20sten een oogenblik in beweging geweest, doch had zich spoedig weder gezet, en was op eenige punten zoodanig op elkander geschoven, dat het op sommige plaatsen meer dan 3 el boven het water uitstak.

1844 - *Leydse Courant 25 December*

Gisteren stond het water in de Lek te Vreeswijk, 3 el 6 duim; in de laatste 24 uren gewassen 6 duim. Heden staat het water 3 el 6 duim. De overgang over de rivier voor rijtuigen geschiedt met de pont. Voetgangers gaan over het ijs. Te Jaarsveld en te Schoonhoven zit het ijs vast, en heeft bij laatstgemelde plaats 22 duim dikte. Den 19den en 20sten Dec. Was het ijs aldaar in 24 uren, 15 en 16 duim gewassen.

1844 - *Provinciale Geldersche en Nijmeegse courant* – 25 December

Te Jaarsveld en te Schoonhoven zit het ijs vast, en heeft bij laatstgemelde plaats 22 duim dikte. Den 19den en 20sten December was het water aldaar in 24 uren, 15 en 16 duim gewassen.

1845 – *Algemeen Handelsblad* – 8 April

Vrijdag had de dijk bij Jaarsveld veel geleden, daar het sluisje aldaar bijna bezweek en hierdoor eene overstroming zou veroorzaakt zijn. Door vele honderden zakken met aarde in de opening te werpen, heeft men het dreigend gevaar gelukkig afgewend.

1860 - *Utrechtsche provinciale en stads-courant* – 29december

Van Vreeswijk zelf wordt berigt, dat de rivier heden morgen van Vreeswijk tot op Jaarsveld vast zit. Het water was er sinds gister bijna een el gerezen.

1861 - *Provinciaal Verslag p.339*

Te Schoonhoven dreef het ijs den 31. Door, en den 3. Februarij geraakte het ook aan de Horden, geholpen door de werking van de ijsbrekende stoomboot Brouwershaven, drijvende, zoodat het aan den avond van die dag tot even beneden Leksmond geheel was opgeruimd.

1861 - *Utrechtsche provinciale en stads-courant 2 februari*

Te Jaarsveld is van de Horden tot Schoonhoven het ijs opgeruimd, behalve van het boveinde van den slaapwerf over eene lengte van omtrent 1000 ellen. Te Jaarsveld was het peil op gister 169 dm. Aan den Grebbedijk 162 dm.

1861 - *Middelbursche courant* – 7 februari

Volgens een telegraphisch berigt uit Vreeswijk van zondag avond was de Brouwershaven aan de Horden bij Jaarsveld, teneinde aldaar het ijs zoo mogelijk op te ruimen. Volgens een telegram van maandag morgen uit Vreeswijk was die stoomboot in de Zuidergeul aan de Horden beneden het Kersbergsche veer vastgeraakt.

1865 – *Verslag over den toestand der provincie Utrecht* – 1 January

Den 15. December 1864 vertoonde zich het eerste drijfijs op de rivier, en werd de schipbrug te Vreeswijk in de haven geborgen, de schotbalken voor de eerste waterkeering der groote en in de 1^e en 4^e waterkeering der Rijks-hulpschutsluis geplaatst. Den 16. Zette het ijs zich van Remmerden tot aan den Roodvoet, en den 17. te Jaarsveld en aan de Grebbe.

1879 - *Opregte Haarlemsche Courant* – 9 december

6 December. Het ijs op de Lek heeft zich vastgezet. Overtogt alhier, te Tienhoven, Ameide en Jaarsveld met schietschouwen.

1888 - *Provinciaal Verslag* p. 46

De scheepvaart werd gestremd door ijs van 1 tot en met 14 Januarij, van 31 Januarij tot en met 9 Februarij en van 23 Februarij tot en met 3 Maart.

Buitengewone stormvloed en zijn in 1888 niet voorgekomen.

Op de Neder-Rijn en Lek kwam de sterkste opstuwing van het rivierwater door westelijken wind voor op 21 November, toen het water te Krimpen a/d Lek tot 2.60M, te Streefkerk tot 2.41M, te Schoonhoven tot 2.47M. en te Jaarsveld tot 2.57M boven A.P. opliep.

1940 – *De banier: staatkundig gereformeerd dagblad* 8 Februari

De vier ijsbrekers, die gisteren in opdracht van het Comité voor Ijsbestrijding begonnen zijn van Rotterdam uit de Lek open te breken zijn gisteravond tot Jaarsveld gekomen. Daar zit in de rivier een groote ijssdam en het werd beter geacht den strijd tegen dezen dam tot morgen uit te stellen. De ijsbrekers zijn niet naar Rotterdam teruggekeerd, doch hebben den nacht te Schoonhoven doorgebracht.

1954 – *De Lek is dichtgevroren bij Tienhoven.*

1954 – Ijsbrekers op de Lek t.h.v. Ameide